

Kantonrechter niet doof voor kritiek notariaat

Twan Bennenbroek

Dilemma's bij de vereffening

Sparren met een kantonrechter over het afwikkelen van een nalatenschap, kan dat? (Kandidaat-)notarissen willen dit wel, maar de kantonrechter houdt vaak de boot af. Waarom? 'Wij moeten een oordeel vellen over het werk van de vereffenaar. Hoe kan ik dat aan het eind van het proces doen als ik tijdens het proces meedenk?', zegt kantonrechter Twan Bennenbroek.

TEKST Jessica Hendriks | BEELD Truus van Gog

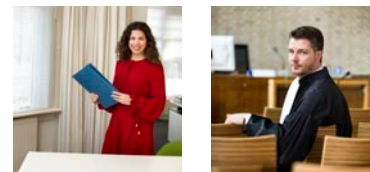
Dilemma's tussen (kandidaat-)notarissen en de kantonrechter komen vaak voor tijdens de vereffening van een negatieve nalatenschap. Volgens kandidaat-notaris Stephen Iseger van Notariaat De Gier uit Den Haag komt dit door wetgeving, maar ook omdat beide groepen anders denken. 'Het notariaat denkt praktisch en probeert een oplossing te bedenken. De kantonrechter kijkt naar wetgeving en houdt zich daar strikt aan.' Het kantongerecht is echter niet doof voor de kritiek uit het notariaat. Een expertgroep van kantonrechters en juridisch medewerkers kijkt op dit moment naar de dilemma's en komt later dit jaar met een richtlijn. Naast het oplossen van dilemma's wil de expertgroep ook duidelijkheid scheppen aan het publiek. Wat is vereffening? En aan welke verplichtingen ben je gebonden?

CONFLICTSITUATIES

Twan Bennenbroek is voorzitter van de expertgroep. Hij is kantonrechter bij Rechtbank Zeeland-West-Brabant en is vroeger notaris geweest. Hierdoor kan hij zich in beide groepen verplaatsen. Op allerlei verschillende momenten krijgt hij met de notaris te maken. 'De notaris wordt bij de afwikkeling van een nalatenschap gebruikt als spreekbuis van erfgenamen. Met name als er verzoeken moeten worden voorgelegd aan de kantonrechter. Bij beneficiaire aanvaarding krijg ik met de notaris te maken omdat hij bijvoorbeeld in het kader van de afwikkeling een

‘Hoe aantrekkelijk is het nog om als notaris tot vereffenaar te worden benoemd?’

Stephen Iseger

volmacht heeft gekregen van de erfgenamen en daarom verzoeken aan ons doet. Of als de notaris door de rechtbank tot vereffenaar is benoemd. En in dat laatste geval komen er weleens conflictsituaties om de hoek kijken.’ Een van de zaken die hij vaak tegenkomt, is dat notarissen als vereffenaar willen overleggen met de kantonrechter. ‘Het komt voor dat de vereffenaar niet meer zo goed weet waar hij met de afwikkeling van een nalatenschap naartoe moet. Bijvoorbeeld als er tussen partijen een conflict ontstaat. Dan vragen (kandidaat-)notarissen ons soms om een aanwijzing. Het wetboek geeft de mogelijkheid dat te doen, maar is eigenlijk geschreven vanuit de gedachte dat de kantonrechter met een aanwijzing kan voorkomen dat er iets misgaat in een specifieke nalatenschap.’

MOEILIJKE CASE

Een van die personen is kandidaat-notaris Stephen Iseger. ‘Bij een moeilijke case vraag ik bij mijn benoeming tot vereffenaar meteen al om een rechter-commissaris te benoemen waarmee ik van gedachten kan wisselen. Maar als de rechtbank de case niet uitzonderlijk genoeg vindt, gebeurt dat niet. Je kunt om aanwijzingen bij de kantonrechter vragen, wordt dan gezegd. Niet dus. Die vertelt mij dat hij er alleen is voor in de wet aangewezen gevallen. Als mijn case daar niet onder valt, moet ik het zelf maar uitzoeken. Als de

kantonrechter achteraf zegt dat je het niet goed hebt gedaan, heb je niks om op terug te vallen. Bizar.’ Bennenbroek vindt dat niet: ‘Wij zijn uiteindelijk ook degenen die een oordeel moeten vellen over de vraag of een vereffenaar iets goed of niet goed heeft gedaan. Op het moment dat je vooraf meedenkt over een mogelijke oplossing, heb je jezelf de vrijheid ontnomen om daar achteraf van te kunnen zeggen dat dat niet goed is. Daar zit voor ons een dilemma.’ Kandidaat-notaris Maria-Simone Verweij van Heuvelrugnotarissen uit Driebergen heeft nog nooit om een rechter-commissaris gevraagd. ‘Ik heb weleens moeilijke cases, maar tot nu toe heb ik niet de behoefte gehad om een rechter-commissaris te laten benoemen. Er staat in de wet dat de kantonrechter jou instructies kan geven. Er staat dus niet expliciet dat je om instructies kunt vragen. Ik begrijp het dilemma dat Bennenbroek schetst daarom wel. Daarnaast ben ik benoemd door de rechter tot vereffenaar, dan mag er verwacht worden dat je over voldoende expertise beschikt. Het zou wél mooi zijn om de mogelijkheid te hebben om te sparren. Je wilt immers niet achteraf worden geconfronteerd met problemen.’

SPECIALISTISCHE RECHTER

De expertgroep is niet doof voor deze wens van het notariaat. Er bestaan binnen bepaalde rechtbanken al ideeën over hoe hiermee moet worden omgegaan. De behoefte aan een soort

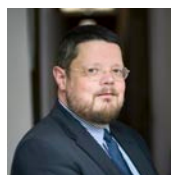
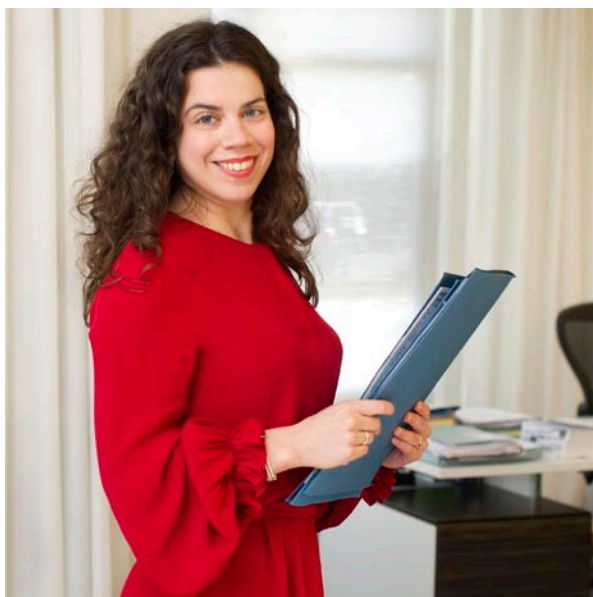
rechter-commissaris wordt door het kantonrecht onderkend. Bennenbroek: ‘De expertgroep is daarnaar aan het kijken. Er wordt bijvoorbeeld gedacht aan een specialistische rechter die als een soort rechter-commissaris kan dienen.’ ‘Het is een serieus probleem’, gaat hij verder. ‘Maar wij confronteren (kandidaat-)notarissen er ook mee dat wij als kantonrechter die rol niet kunnen vervullen. Wij kunnen ons niet binden aan een beslissing die wij eventueel achteraf moeten maken.’ Als het aan Iseger ligt, wordt de wet hieromtrent snel aangepast, maar Bennenbroek verwacht niet dat dit op korte termijn gebeurt: ‘Je zou natuurlijk het liefst willen dat de wetgever dit soort problemen oppakt, maar ik denk dat dat te eenvoudig geredeneerd is. Besturen en het maken van wetten gaat in dit land op een manier waarbij een aantal mensen bepaalt wat er gebeurt en daarbij vinden ze sommige dingen belangrijker dan andere dingen. Zo loopt dat niet altijd een-op-een met wat je signaleert. Vandaar de richtlijn.’

SPOOKRIJDER

Een ander dilemma waar de notaris tegen aanloopt bij het vereffenen, is het loon van de notaris bij een negatieve nalatenschap. In de wet staat niet voorgeschreven dat die kosten daadwerkelijk schulden zijn en met voorrang uit de nalatenschap moeten worden gehaald. Oftewel dat de notaris als eerste loon betaald

Maria-Simone Verweij

moet krijgen. Bij faillissementscuratoren bijvoorbeeld is dit wel het geval. Ook in het geval van een negatieve boedel krijgt die gewoon loon. ‘Hoe aantrekkelijk is het dan nog om als notaris tot vereffenaar te worden benoemd?’, vraagt Verweij zich af. ‘Met schuldeisers die baat hebben bij een benoeming tot vereffenaar kun je een kostenafsprake maken. Maar op voorhand een vaste prijs bepalen, is lastig. Dat heb ik in het verleden meegemaakt. Daarom wil ik nu alleen nog maar worden benoemd tot vereffenaar als ik duidelijkheid heb over mijn kosten.’ ‘Stel, de rechtbank gaat bij de benoeming tot vereffenaar al akkoord om mij mijn reguliere uurloon te betalen, dan kan de kantonrechter achteraf alsnog zeggen dat hij het hier niet mee eens is. Dan heb je wel al die uren al in een zaak gestopt. Dat is frustrerend, die tijd had je ook in iets anders kunnen steken’, vult Iseger aan. ‘Rechters hanteren ook nog eens verschillend beleid. Zo kijken ze in Den Bosch naar de zogenoemde Recofa-richtlijn. En dat betekent dat niet de eigen uurlonen worden gehanteerd, maar de uurlonen die volgen uit die richtlijn. Die kunnen behoorlijk afwijken van de op kantoor gebruikte uurtarieven, zowel naar boven als naar beneden’, zegt Iseger. Hij vindt dit ondoorzichtig. ‘Ik zie Den Bosch dan ook als een soort spookrijder hierin. Alle andere rechtbanken hebben het fout, alleen zij hebben het goed. Ook al rijden ze tegen de richting in.’ Bennenbroek snapt het probleem

van het notariaat over het uitbetalen van loon. Het geval ligt op dit moment bij de Hoge Raad. Volgens hem kun je als notaris niet te vaak veel werkzaamheden verrichten in het kader van een vereffening van een nalatenschap en dan geconfronteerd worden met de situatie dat je je rekening niet betaald krijgt. ‘Dat zou er op den duur toe kunnen leiden dat notarissen hun diensten niet meer verlenen voor het uitoefenen van die taak’, zegt hij.

VORDERINGEN SCHULDEISERS

Maria-Simone Verweij doet voornamelijk familierechtzaken en ongeveer de helft daarvan is het afwikkelen van nalatenschappen. Dat kan verschillen van een ‘eenvoudige’ verklaring van erfrecht tot enorme ruzieboedels waar je veel tijd aan kwijt bent. ‘Met het puur vereffenen van nalatenschappen ben ik niet dagelijks bezig, maar ik heb altijd wel zo’n zaak lopen. Ik word ook wel op verzoek van een bank – die de schuldeiser is – door de rechter benoemd tot vereffenaar. Dan heb ik dus met de zware vereffeningprocedure te maken.’ Voor haar beginnen de dilemma’s dan eigenlijk al aan het begin van het traject. ‘In de beschikking staat dat je op het moment dat je wordt benoemd tot vereffenaar dit moet publiceren in de *Staatscourant* en in een aangewezen dagblad. De dagbladverplichting komt in het nieuwe wetsvoorstel ‘bescherming erfgenamen tegen schulden’ te vervallen, dat is een goede zaak. Maar wat ik dan nog jammer vind, is dat ik vervolgens de kantonrechter moet verzoeken om aan te geven binnen welke termijn schuldeisers hun vorderingen kenbaar

moeten maken. Als de rechter die mij tot vereffenaar benoemt, dat nu meteen in zijn beschikking meeneemt, scheelt dat een hoop tijd. Het duurt soms nog weken voordat je de beschikking van de kantonrechter krijgt.’ Bennenbroek legt uit: ‘Er is in de wet voor gekozen de vereffenaar te laten benoemen door de rechter van de rechtbank en alle andere zaken die een nalatenschap betreffen aan de kantonrechter over te laten. Waarom, weten wij niet. Misschien een *slip of the pen* van de wetgever. Waar binnen de rechtbanken voorzichtig aan wordt gedacht, is om te bekijken of de teams binnen de rechtbanken en het kanton in sommige gevallen kunnen worden samengevoegd. Zodat je dus eigenlijk de kantonrechter hebt die alle zaken met de vereffening van nalatenschappen en het erfrecht in het algemeen kan behandelen. Dat neemt het onderscheid weg.’ Lang hoeft de kantonrechter er volgens Bennenbroek overigens niet over te doen voordat hij laat weten binnen welke termijn schuldeisers hun vorderingen kenbaar moeten maken. ‘Het staat de (kandidaat-)notaris overigens vrij om het kantongerecht te vragen waarom het zo lang duurt.’

GEEN AFDWINGBAAR MIDDEL

De expertgroep bestaat uit kantonrechters en juridisch medewerkers met kennis en ervaring op het gebied van erfrecht. Ook (kandidaat-)notarissen doen mee om te laten weten tegen welke punten zij aanlopen. Als de richtlijn later dit jaar klaar is, verwacht Bennenbroek niet dat meteen alle dilemma’s opgelost zijn, maar wel dat er eenduidiger wordt gewerkt. ‘In sommige situaties kunnen er rechters zijn die anders denken dan anderen. En dan kan daar verschil van mening over ontstaan. Een richtlijn is “maar” een richtlijn. Wij hebben onze onafhankelijkheid en die staat hoog in het vaandel. Zo’n richtlijn is geen afdwingbaar middel. Zo zit het niet in elkaar. Ervaring leert wel dat als andere experts iets hebben uitgezocht, veel collega’s het overnemen. Maar een garantie is het niet.’ ■